

İkinci El Makina İthalatının Yerli Makina İmalat Sektörüne Etkileri

ÖZET:

2010 yılı başından itibaren 10 yaş sınırının kalkması ile birlikte ikinci el makina ithalatı konusunda bazı gelişmeler yaşanmıştır. İthalatçıların izin talepleri derlenerek genel ve sektörel bazda ithalat talebi olan makinaların beyan bilgilerine dayanılarak çeşitli ortalamalar ve makinalar hakkında fikir verebilecek değerlere ulaşılmış olup bu değerler daha kolay anlaşılması için tablolaştırılmıştır. Süreç ile ilgili olarak 3 yıllık deneyimlerimiz ile önerilerimiz ve yorumlarımız eklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: İkinci el, makina ithalatı, ortalama değer, yaş, değer/kilogram, kalan ekonomik ömür

ABSTRACT:

Since the beginning of 2010, with the removal of 10 year age limit in secondhand machinery imports some changes were observed in the import of secondhand machinery. Based on the importers application of import permits the general and sub-product specific averages are based on the importers permit application data. These data are tabulated for easier understanding; tips and based on the 3 years of experience our interpretations are added for course.

Keywords: Second-hand, machinery-importation, average value, age, value/kilogram, the remaining economic life

“Kullanılmış veya yenileştirilmiş olarak ithal edilen ikinci el eşya” olarak bilinen ve ülkemizde ikinci el makina ithalatı konusunda açık kapı durumunda bulunan sistem 2010 yılından itibaren 10 yaş sınırının kalkması ile birlikte oldukça hızlanmıştır.

Yerli imalat sorgulaması sanayi odaları ve Makina İmalatçıları Birliği'nin de dâhil olduğu imalatçı birlikleri tarafından yapılmaktadır. Üyelerimize imal konularındaki makinalar ile ilgili bilgiler gönderilmekte ve imal edilme durumuna göre bu duyurular cevaplanmaktadır.

Sistem genelinde eksik ve hatalı bilgilerin çokluğu, inisiyatifin genel itibari ile kullanıcıya bırakılmasından kaynaklanmaktadır. Beyan bilgileri doğrultusunda yapılan sorgulamalardaki yetersiz bilgiler ile konu ile ilgisiz kişilerin (gümrük danışmanları vb.) ilgili sistemi kullanmaları, ucu açık ve beyan bilgisine dayalı, hayali rakamların sistem üzerinde yer etmesine sebep olmuştur.

Günümüzde hızla değişen piyasa koşulları göz önüne alındığında, rekabetin her konuda önem kazandığı bilinen bir gerçektir. Bu rekabete ayak uydurmaya çalışanların ise en son teknolojiyi kullanmaları, verimli ve kaliteli imalat yapmaları gerekmektedir. İkinci el makinalar ile bu rekabete ayak uydurmak imkânsızdır.

Hızla gelişen ekonomimizin, diğer ekonomilerle rekabet edebilmesi için yukarıda saydığımız koşullar geçerlidir. Örnek olarak aldığımız Avrupa, verimliliğini yitirmiş makinaların piyasadan kalkması için teknoloji yenilemede teşvikler verirken; belli bedeller ödeyerek geri dönüşüme göndermesi gerektiği makinaları, ikinci el konusunda talepkar ülkelere göndermektedirler.

İmal tarihi üzerinden seneler geçmiş, imalatçısı bugünlere kadar ulaşamamış, yedek parçası, garantisi ve teknik servisi olmayan makinaların ülke ekonomisine yararları zararlarının ötesine geçememektedir. Bu konuda gösterilecek hassasiyet hem yerli imalatçının korunması hem de kısa vadeler içinde kendine zarar verecek yatırımcıyı koruması açısından önemlidir.

Bu konuda yatırımcının da bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Sadece ilk yatırım maliyetleri düşünülerek yapılan yatırımın kısa vadede kazandırdıklarına değil uzun vadede kaybettirdiklerine bakılmalıdır.

Bir arıza sonrası parçası bulunamayan, servis hizmeti veremeyen makinalar, uzun süreli beklemelede, sağladığı yarardan çok zarara uğrattığı yatırımcısını yarı yolda bırakır.

Günümüzde enerji fiyatlarının giderek önem kazandığı düşünüldüğünde, 30 yıl öncesinin teknolojisini kullanan makinalar yerine güncel teknolojik koşullar ile imalat yapan enerji verimli makinalara yönelimin ne kadar önemli olduğu konusu ile maliyet hesabında enerji giderlerinin önemli bir yer tuttuğu gerçeği de göz önüne alınmalıdır.

Karbon salınımını azaltmak için uğraş verdiğimiz, cari açıkta en önemli giderlerimizden biri olan enerji konusunda yatırımların yapıldığı ve enerjiyi verimli kullanmak için yapılan çabaların yanında bu tür makinalara verilen teşviklerin olması konusu ise oldukça düşündürücüdür.

Yapılan çalışmada 2010 yılı başından itibaren “www.ith7.dtm.gov.tr” adresi üzerinden indirilen veriler incelenerek bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışma sonucunda ikinci el olarak ülkemize ithal edilmek istenen kullanılmış makinalara ait başvurular istatistiki biçimde ayrıştırılarak aşağıda detaylı olarak görülebilecek çalışma ortaya çıkmıştır.

Veriler:

Söz konusu başvurulara ait verilen beyan bilgileri ile sınırlı olup bir makina ile ilgili olarak ithalatçıdan istenilen bilgiler aşağıda sıralanmıştır.

G.T.İ.P. (Gümrük Tarife İstatistik Pozisyon) Numarası: İthal edilmesi düşünülen eşyaya ait G.T.İ.P numarasının girilmesi gereken alandır. Genel olarak yapılan hata ilk olarak karşılımlarına çıkan G.T.İ.P. numarasına girilen bilgilerden kaynaklanan hatalı G.T.İ.P beyanları ile karşılaşılmasıdır. 2012 sonrası 82.07 ve 2010-2011 yılları arası 84.14 G.T.İ.P numaralarında bu hata kolayca fark edilebilir.

Üretildiği Yıl: Eşyanın imal edildiği yıl sorulmaktadır. İthal edilecek eşya ile ilgili bilgisi sınırlı olan kişiler buraya "0" sıfır değerini, hatalı olarak basılan rakamlara istinaden eksik sayı, ileri tarihli yıl bilgileri ve bir adet örnekten anlaşılabilirdiği üzere 4 harfli kelime girebilmektedirler.

Üretildiği Ülke: Eşyanın imal edildiği ülke sorulmaktadır. Çoğu ithalatçı maalesef üretildiği ülke bilgisi yerine, ikinci el olarak ithal etmek istediği ülke bilgisini girmekte sakınca görmemektedir. Bu makinaları diğer makinalardan ayırmak zordur.

Marka/ Model/ Tip: Eşyaya ait marka, model ve tip bilgilerinin girilmesi istenmektedir. Çoğunlukla marka bilgisi girilmiş olup, model ve tip bilgilerine aynı derecede ilgi gösterildiği söylenemez. Çoğu zaman marka, model ve tip bilgilerinde doğruluğu veya yanlışlığı kanıtlanamayacak rakamlar ve bir anlam ifade etmeyen bilgiler girilmektedir. Marka ismi olamayacak verilerin de marka ismi olarak kabul edildiği gözlemlerimiz arasındadır.

Miktar (Adet): İthal edilmek istenen eşyadan kaç adet getirileceği bilgisinin girilmesi istenmektedir. Bazı ithalatçılar buraya makinaya ait imal yılı bilgisini yanlışlıkla girebilmektedirler. Adet sayısı arttıkça ortaya çıkan birbirinden farklı makinalara ait teknik veriler veya fotoğraflara ilişkin diğer makinalar ile aynı kalıba sokulmaya çalışılmaları maalesef istenmeyen sonuçlara yol açmaktadır. "0" sıfır beyanı olarak bilinen, baştan savma beyan bilgileri maalesef burada da karşımıza çıkmaktadır.

Ağırlık (Kg): İthal edilmek istenen eşyanın toplam ağırlığı sorulmaktadır. İthalatçılar genel itibari ile kg cinsinden ağırlık yazarken fazladan sıfır koymak gibi hatalara düşebilmektedir. Değer/kg değeri hesaplanırken önemli bir yere sahip olan bu veri genel itibari ile bilinemediği zaman "0" sıfır olarak beyan edilmektedir. "0" sıfır ağırlıklı bir makinanın günümüz şartlarında imal edilebilmesi mümkün değildir.

Değer: Ödenecek döviz cinsinin miktarı belirtilmelidir. Bedel ödmeden alınabilecek eşyalar olduğu düşünüldüğünde "0" sıfır beyanı mantıksız karşılanmamaktadır.

Döviz: Döviz cinsinin girilmesi istenmektedir. Uluslar arası geçerliliği olan dövizler girilmektedir.

Teslim Şekli: cif, fob, exv ve diğer seçeneklerinden birinin seçilmesi istenmektedir. Uluslar arası nakliyat terimleri olup açıklamaları ve içerikleri şu şekildedir.

cif (cost, insurance & freight) : Mal bedeli, sigorta ve navlun ücretleri manasına gelmektedir. Deniz ve nehir taşımacılığı işlemlerinde kullanılabilir. Sigorta bedeli ise satıcıya aittir.

fob (free on board): Tedarikçinin, malı nakliye yapacağı geminin güvertesine kadar teslim etmesi yeterli olan nakliye türüdür. Diğer bütün masraflar alıcıya aittir.

exw (ex works) : Tüm masrafların ve risklerin alıcıya ait olduğu ödeme türüdür.

Kalan Ekonomik Ömür (K.E.Ö.) : İthal edilecek eşyaya ait kalan ekonomik ömrün yıl cinsinden değeri istenmektedir. İthalatçı veya temsilcisi tarafından belirlenmekte olup ucu açık olarak verilen rakamlar gerçeği yansıtmamaktadır.

Kapasite: Eşyanın yaptığı işe göre kapasitesinin beyan bilgisi istenmektedir. Makina özelliklerine göre doldurulması gereken bu alan yine ucu açık ve isteğe bağlı olarak belirlenmektedir. “0” sıfır beyanların çokluğu göze alınmalıdır. Kapasitesi “0” sıfır olarak beyan edilmiş makinanın herhangi bir işe yaramadığı rahatlıkla söylenebilir.

Kapasite Birimi: Sadece “kapasiteBirimi” olarak gelmektedir.

Enerji Sarfıyatı: İthal edilmesi düşünülen eşyanın 1 saat boyunca tam kapasite çalıştığından harcayacağı enerjiyi girmesi istenmektedir. “0” sıfır olarak beyan edilen enerji sarfiyat bilgileri yanında; gerekli uyarılar yapıldıktan sonra gelen 1 kw’lık değerlerin gerçeği yansıtmadığı ve birçok ithalatçı veya temsilcisinin boş bıraktığı değerlerin 1 olarak görüldüğü söylenebilir. Sanayi tipi imalat makinalarına ait 1 kw’lık enerji sarfiyatı bilgisinin, evlerimizde kullandığımız ütülerin altında olması şaşırtıcıdır.

Enerji Sarfıyatı Birimi: Tüm eşyalara ait enerji sarfiyat birimi “kw” olarak duyurulmaktadır.

Eşyanın İşlevi: İthal edilmesi düşünülen eşyanın teknik özelliklerinin ve piyasada bilinen isminin paylaşılması için düşünülen bir alandır. Ayrıntılı açıklamalar yanında, ilgisiz açıklamalar ile boş bırakmayı tercih edenlerin oranı oldukça fazladır.

Söz konusu verilerden yola çıkılarak hazırlanan çalışma sonucunda aşağıdaki bilgilere ulaşılmıştır:

8471, 8473, 8501 ve 9030 GTİP numaraları ile başlayan duyurular ile ilgili rakamları çalışma kapsamı dışında bırakılmıştır. Çalışma dışında bırakılmış bu metal dışı özelliklere sahip, kart okuyucu, atm aksamı, hard disk, elektronik devre, elektrik motoru ve ölçme ekipmanı gibi hassas elektronik bileşenleri içeren duyuruların rapora dahil edilmesi bir çok yönden sakıncalıdır. Bu duyurular toplamı 210 adet olup, duyuruların yaklaşık %1,99’una denk gelmektedir.

Bu başvurular dışında kalan ve incelenecek duyuru sayısı 10339 adettir.

Kalan duyurular içinde mantık sınırlarını zorlayan ve gerçeğe aykırı durumda olan bazı başvurular bulunmaktadır. Sonraki bölümlerde yapılacak hesaplamalarda aşağıda belirtilen ve gerçek dışı verilere ulaşmamıza sebep olacak duyurular çıkarılacaktır.

Yanlış G.T.İ.P ile duyurulmuş makinalar:	(192 ad.) – 1,86 %
Üretildiği Yıl: 0 – 1196 arası, 2022 – 4988 arası, ISVE olanlar	(37 ad.) – 0,36%
Üretildiği Ülke: “-“ ve boş olanlar	(148 ad.) – 1,43 %
Marka:”-“ , “.” , “?” ve boş olanlar	(157 ad.) – 1,52 %
Model: :”-“ , “.” , “?” ve boş olanlar	(2541 ad.) – 24,58 %
Tip: :”-“ , “.” , “?” ve boş olanlar	(3396 ad.) – 32,85 %
Miktar: “0” , “1966” ve “13100” olanlar	(22 Ad.) – 0,21%
Ağırlık: “0” olanlar	(631 Ad.) – 6,10 %
Kalan Ekonomik Ömür: “0” ve “100 - 2100 arası” olanlar	(297 ad.) – 2,87 %
Kapasite:”0” olanlar	(834 ad.) – 8,07 %
Enerji Sarfıyatı: “0” olanlar	(711 ad.) – 6,88 %
Eşyanın İşlevi: “-“ ve boş olanlar	(241 ad.) – 2,33 %

Beyan edilen duyurulardaki eksiklikler göz önüne alınarak yapılan çalışma neticesinde tam olarak doldurulmuş (12 ad. bilgi hücresi doğru biçimde doldurulmuş) duyuruların toplamı 4581 adettir. Bu başvurulardan ilgili senelere ait tebliğlere (Kullanılmış veya Yenileştirilmiş Olarak İthal Edilebilecek Bazı Maddelere İlişkin Tebliğ) uygun olmayanlar çıkarıldıklarında bu rakam 4244 adet'e düşmektedir. Bu rakam duyurulan makinelerin yaklaşık olarak %41,07'sidir.

Bir başka deyişle duyuruların 58,93%'ü en az bir şekilde eksik veya hatalı bilgi içermektedir.

Genel olarak ve alt sektörlere ait ortalamalar Tablo -1'de görüldüğü gibidir.

Tablo 1 - Alt Sektörler ve Genel Ortalamalar

Talış İml. Mak.				Şekillendirme Mak.				Tekstil Mak.				
	Mak. Adedi	Ort.Yaş	Ort. K.E.Ö.	Ort. "Değer/ Kg"	Mak. Adedi	Ort.Yaş	Ort. K.E.Ö.	Ort. "Değer/ Kg"	Mak. Adedi	Ort.Yaş	Ort. K.E.Ö.	Ort. "Değer/ Kg"
2010	816	25,16	20,51	2,54	324	25,56	15,93	2,39	832	10,84	24,73	3,96
2011	1938	26,71	22,4	2,48	509	34,21	18,35	3,21	1947	14,66	16,17	3,84
2012	2218	27,5	20,56	2,49	429	26,94	17,99	2,31	2544	17,23	17,07	4,04
Genel	4972	26,81	21,26	2,49	1262	29,52	17,62	2,68	5323	15,29	17,89	3,95
Plastik ve Kauçuk İşl. Mak.				Ağaç İşl. Mak.				Gıda İşl. Mak.				
	Mak. Adedi	Ort.Yaş	Ort. K.E.Ö.	Ort. "Değer/ Kg"	Mak. Adedi	Ort.Yaş	Ort. K.E.Ö.	Ort. "Değer/ Kg"	Mak. Adedi	Ort.Yaş	Ort. K.E.Ö.	Ort. "Değer/ Kg"
2010	200	18,24	21,04	3,18	157	8,82	22,12	5,25	80	13,91	17,48	4,82
2011	394	17,25	22,12	3,2	207	11,84	18,42	6,14	30	15,9	19,81	9,06
2012	320	17,39	20,15	2,95	205	13,45	17,52	4,37	62	13,69	27,93	5,95
Genel	914	17,52	21,18	3,1	569	11,59	19,11	5,27	172	14,18	21,87	6,27
Vinçler				Diğer Makinalar				Genel				
	Mak. Adedi	Ort.Yaş	Ort. K.E.Ö.	Ort. "Değer/ Kg"	Mak. Adedi	Ort.Yaş	Ort. K. E.Ö.	Ort. "Değer/ Kg"	Mak. Adedi	Ort.Yaş	Ort. K. E.Ö.	Ort. "Değer/ Kg"
2010	83	7,78	14,51	2,15	369	14,03	20,96	4,79	2844	17,44	20,55	3,3
2011	268	10,11	14,93	2,79	716	15,96	18,31	4,43	5877	19,75	19,31	3,32
2012	136	12,25	18,07	3,09	728	14,68	17,51	4,88	6575	20,87	18,67	3,18
Genel	487	10,31	15,76	2,76	1813	15,03	17,59	4,71	15296	19,81	19,23	3,26

Söz konusu ortalamalar göz önüne alındığında, 2010 yılı başından itibaren 10 yaş sınırı denetiminin kalkması ile beraber hız kazanan kullanılmış makina ithalatının geldiği durum hurda ithali olarak nitelendirilebilir.

Durduğu yerde bile 20 yılda tüm tolerans ve hassasiyetini kaybeden makinalar ile imalat sürecinde rekabetin önünde durak mümkün olmamakla birlikte; ortalama 20 yıl öncesine ait teknolojiler ile rekabetin gittikçe zorlaştığı günümüzde enerji maliyetleri, fire oranı, makinalara ait durma süresi gibi konular göz önüne alındığında bu tür makinaların sanayimize ne kattığı sonuçları ile beraber araştırılmalıdır.

Gerekli çözüm önerileri ve alınması gereken önlemler raporumuzda yer almaktadır.